

A kohászat új óriása

Az ukrán Krivoj Rog környékén hamarosan befejeződik egy 2700 köbméter hasznos térfogatú nagyolvasztó építése. Ez az óriáskohó 1,8 millió tonna nyersvasat fog olvasztani évente — csaknem a felét annak a mennyiségnek, amelyet a forradalom előtti Oroszország összes olvasztókemencéi adtak. Ilyen gigászi nagyolvasztót eddig nem ismert a világ kohászati ipara.

A Szovjetunióban az eddigi legnagyobb kohó hasznos térfogata 2300 köbméter. A gigászi kohó a szovjet kohászat, építőipar, gépgyártás, energetika stb. eddigi fejlődésének mintegy összegezése lesz.

Munkásarcok a jubileumi versenyből Szívvel-kedvvel a közösségért

Zümmögnek, kattognak a varrógépek a 8-as teremben. „Orkános” terem ez, mindegyik a szabott, most alakuló orkáncabátok darabjai, s mint a neonfény a helyiségre, nagy figyelemmel halnak fölülük a munkások.

Mint a többiek, Maczák Pálné is figyelmes szemmel, serény kézzel végzi a dolgát a Szegedi Ruhagyár műhelyében. Gallérok, gallérok és megint gallérok... Gyorsan, ügyesen varrja fel őket, s aztán adja tovább a jólismert barna anyagot a következő munkásnőnek. Jól halad, pedig ez az egyik „legfogósabb” részort.

A barna mosolygós fiatalasszony az ő 22 évével be-

csülést, rangot vívott ki már itt magának, a szorgalmáért tisztelik, becsülik. Mint a Zoja szocialista brigád tagja, valóban a hármas jelszó jegyében él, dolgozik, tanul. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 30. évfordulója tiszteletére indított versenyben a brigád mind a hat tagja jelentős felajánlásokat tett, olyanokat, amelyek sokat érnek a szalag közös munkájában.

Kitűztek egy minimumot: naponta legalább öt alkalomra vállalták a többiek segítését, a kiesők pótlását. Maczák Pálné is megtette ezt, időnként azonban egy kis „baj” van a számolással. Ha győzi erővel, és ráér: meg-sokszorozza, akár harmincig is növeli ezt a tételt. Szívvel, kedvvel teszi a többiekért, az egész szalag jó eredményéért. De arra is

Somogyi Károlyné felvétele
Maczák Pálné

örömet vállalkozott, mikor a brigád más szalagbelleknek segített az orkáncabátok szakmai titkait megismerni, fortélyait kitanulni: néhány héttel ezelőtt jelentősen megkönnyítették így az átállást az új szalag dolgozóinak.

A teljesítményről érdek-

lódóm.
— Most sajnos egy kis lemaradás van. — Mondja clyan őszinte átélessel, hogy komolyan is veszem. Azután derül ki, hogy a lemaradást nem „úgy” kel érteni: az eredmény ugyanis lényegében túltejesítés: 103 százalékos. Hogy miért kevés ez? Mert bizony, ha jól kijön a lépés, 110—115 százalékig is „feltornásszák” a szalag átlagát. S ez az epizód is jól tükrözi azt a jobbra, többre törekvést, aminek Maczák Pálné és társai szorgos munkásai itt a 8-as teremben.

A nyolcszintű város

Tbiliszi közelében, a Kura folyó bal partján van egy nyolcszintű városka, egy körülbélül száz méter magas hegybe vájva. A hegy lyukacsos szerkezete lehetővé tette, hogy könnyen megépítsék a város lakásait és utcáit úgy, hogy a város egy nyolcemeletes tömbnek látszik. A neve: Vardzia. Középén vannak a középületek, amelyekbe alagutakon és folyosóhálózaton át lehet jutni.

A Nagy Október eszméiért harcolt

Stéhli István emlékezete
Írta: Péter László

„A szegedi proletárdiktatúra vezetői a bíróság előtt” — ezzel a címmel közölte a Szegedi Napló 1920-ban tudósítását a tárgyalásról, melyen Czibula Antal, Udvardi János, Munkácsi István, Stéhli István és társaik állottak az ellenforradalmi bírak előtt.

A negyedrendű vádlott Stéhli István, a per egyik főszereplője, a Magyar Tanácsköztársaság kiemelkedő szegedi vezetőinek egyike.

Stéhli István a Torontál megyei Nagykömlősen született 1886. november 20-án. Három éves volt, amikor édesanyját elvesztette, nyolc éves, amikor cipésmester édesapja, akinek nagyszülei Elzász-Lotharingiából Temesközbe települt hugenották voltak, meghalt. Az árva gyermek először pék akart lenni, de amikor 16 éves korában fölkerült a fővárosba, szakmát változtatott. Mázoló és fényező lett, s itt ismerkedett meg a szervezett munkásság mozgalmával. Húsz éves volt, amikor meg-

Szegedre 1917-ben katonaként került. Az őszirózsás forradalom napjaiban halunk először felőle. Ott volt 1918. október 31-én a Kossuth-szobornál, amikor a Károlyi-ház erkélyéről elhangzó polgári demokratikus szónoklatokkal párhuzamosan

„már a proletárforradalom húrjait is hangolták” — ahogy a történelmi nevezetességű erkély akkori egyik neves szónoka, Juhász Gyula, utóbb, visszaemlékezve írta.

A kommunista önálló pártjának megalakításáról Stéhli eleinte a munkásmozgalmat egységét félti, s akár Wallisch Kálmán, ekkor még ő is ellenzi. De a forradalomnak tántoríthatatlan híve. 1919. február 16-án a Földműves Tanács megalakulásán a városházán arra tanítja a parasztságot, hogy a kisgazdák még most sem értik meg, hol a helyük. Még ma is Gerliczy báró ellenőrségét keresik. Azok a kisgazdák, akik hajnali 3 óráról éjjel 11 óráig húzzák az ígát, még mindig az ellenforradalmi elemekkel paktálnak. A kisgazdák mai alakulása ellenforradalmi jellegű akart lenni.

A toborzóbiztos

Amikor február végén Tábódy Zsolt ezredes megkapta kinevezését a köztársaság szervező 6. hadosztályának parancsnokságára, Stéhli a szocialdemokrata párt toborzó biztosnak küldte a hadseregbe. A jelentkezőket szakszervezeti ajánlás alapján vették föl: így akarták biztosítani, hogy politikailag megbízható hadsereg álljon a köztársaság védelmére. Egy hónap múlva, a proletárforradalom kikiáltásakor Stéhli a forradalmi intéző bizottság katonai bizottságának lett tagja Deli Károly, Kovács Péter, Tábódy Zsolt, Welter Árpád és Zarecsnik János társaságában.

Már aznap, március 22-én a direktorium irásos parancsát el küldte a Mars téri laktanyába, hogy a munkásság számára átvegye az ott tárolt fegyvereket. A laktanya parancsnoka a Stéhli kisért munkás és katonák toborzó bizottságát látta át is adta, s velük fölfejezték a munkásokat.

A franciák megsejlezték, hogy készül valami, s le akarták tartóztatni a vezetőket, Wallisch, Udvardi, Zarecsnikot, Stéhli. A hadügyi népbiztosság utasítására március 26-ól 27-re virradó éjjel a direktorium a vörös hadsereg számára megmentett fegyverekkel együtt elhagyta a várost.

Stéhli is Fegyűzházára távozott. Amikor április 7-én a direktorium és a végrehajtóbizottság megvitatta a kialakult helyzetet és a tennivalókat, Stéhli megbízták, hogy a Kecskemétre továbbment mintegy 600 vöröskatonasorsáról tanácskozzék a kecskeméti katonai parancsnokkal. Másnap már be is állt az eredményes útjára. Azidejűleg őt is megválaszták Wallisch, Udvardi, Czibula és Belocerkovszkij mellé annak a bizottságnak tagjává, amelynek a Szegeden maradtak vezetőivel Felső-tanyán kellett volna tárgyalást folytatnia. A francia kordon április 14-én megszüntette a lehetőséget a visszatérésre, ezért a direktorium a külterületek igazgatására rendezkedett be.

Stéhli István a direktorium Szatymazra küldte. Pöre során fölrották neki, amiért a gazdag szegediek üresen álló villái közül a nyomdátulajdonos Endrényibe beköltözött. Még azzal is vádolták, hogy pincéjéből hozatott föl magának. (Bíráskodott, hogy megsejlezték, de a bíróság nem tudta megmondani, hogy igaz-e.) De a bíróság nem írták nekik, hogy a vörös hadsereg és a város részére élelmiszert rekvirált.

Feleségét is pörbe fogták, amiért a gazdátlan és félig már ki is fosztott Boros-villából ruhákat szállított Budapestre a vöröskatonák részére. Büntetésük még súlyosabb lett volna, ha Pili Árpád főhadnagy szatymazi szász- és vonalparancsnok nem vallja a bíróság előtt,

A nagy pör 1920. november 15-től 1921. február 7-ig tartott. Minthogy Udvardi csak december 10-én sikerült megszöknie, a legsúlyosabb büntetés rá és Czibulára várt: öt évi börtönre és tíz évi hivatalvesztésre ítélték őket.

Közkegyelem révén 1922. nyarán szabadult Vácra. Eleinte csak szakmájában dolgozott: lakása a Korona (mai Hajnóczy) utca 15. számú házban, műhelye a Miksa Kálmán és a Tábor utca sarkán volt. Felesége korán, 1927-ben rákban halt meg. Egy év múlva költözött második feleségéhez a Tápai utca 16. szám alá.

Közben ő is részt vett Ladvánsszkyval a Vági-féle Magyarországi Szocialista Munkáspárt szervezésében. Mint az építőmunkás szak-

Tudatos helytállással

A sok zaklatást végülis megegyeztet. Özegegye mondja, hogy a rendörök még a hozzájuk járókat, a kuncsaftjaikat is háborgatták, faggatták. Varga János mellé miképpen próbálták lehelteni tenni. Az egyik rendőrtiszt, valahányszor találkozott vele karonragadta, s úgy — karonfogva — sétálgatott, beszélgetett. Így akarta híret, hitelt elrontani munkatársai között. Közvetlenül munkatársai, tanítványai természetesen nem ülték föl a látszatnak. Keze alól olyan szaktársak kerültek ki mint Serecs József, Vastagh Ferenc, Korom Mihály vagy éppenséggel a nyilasok által elpusztított Geleta Pál és Csordás Imre. Fennmaradt Stéhli és felsorolt tanítványainak egy csoportképe.

Stéhli azonban látta, hogy most, amikor egyik régi harsogtársával, id. Komocsin Mihállyal meglátogattuk Tolbuhin sugárút 89. szám alatt lakó özvegyét, hogy fényképét elkérjük, meghatottan nézett egyforma piros vászonba kötött könyveit: a szocialista mozgalom akkor legálisan hozzáférhető műveit. Marx, Engels, Kautsky, Bebel munkái. Ő is, akár Ladvánsszky, képzett marxista volt, emlékezik vissza id. Komocsin Mihály. Azok közé tartozott, akit sanyarú sorsa vitt, eleinte ösztönösen, a mozgalomba, de aztán, tanulva és tanítva, tudatos harcossá lett a szocializmus eszméinek. Egyike azoknak, akik sokat tettek a szegedi munkásság harcának végső győzelméért.

hogy az üresen álló villák fölnyitását — felsőbb parancsra — ő rendelte el, s hogy az ilyenkor kivehetően zavarosban halászók közül ötvenhatot — jórészt éppen Stéhli nyomozása alapján — a kecskeméti forradalmi törvényszék még frissiben felelősségre vont.

A forradalom bukásakor Stéhlinek is menekülnie kellett. Szülőfaluját felvette útját, de Lúguson letartóztatták, s 1919. októberében visszahozták Szegedre vádlott társai Udvardi, Czibula, Varga János és a többiek közé. Első pörük a sándorfalvi eseményekben való részvételük miatt 1920. április 15. és 17. közt zajlott; ebben Stéhlinek semmi szerepe nem volt, őt fölmentették.

Perek, börtönök

A nagy pör 1920. november 15-től 1921. február 7-ig tartott. Minthogy Udvardi csak december 10-én sikerült megszöknie, a legsúlyosabb büntetés rá és Czibulára várt: öt évi börtönre és tíz évi hivatalvesztésre ítélték őket.

Közkegyelem révén 1922. nyarán szabadult Vácra. Eleinte csak szakmájában dolgozott: lakása a Korona (mai Hajnóczy) utca 15. számú házban, műhelye a Miksa Kálmán és a Tábor utca sarkán volt. Felesége korán, 1927-ben rákban halt meg. Egy év múlva költözött második feleségéhez a Tápai utca 16. szám alá.

Közben ő is részt vett Ladvánsszkyval a Vági-féle Magyarországi Szocialista Munkáspárt szervezésében. Mint az építőmunkás szak-

Stéhli azonban látta, hogy most, amikor egyik régi harsogtársával, id. Komocsin Mihállyal meglátogattuk Tolbuhin sugárút 89. szám alatt lakó özvegyét, hogy fényképét elkérjük, meghatottan nézett egyforma piros vászonba kötött könyveit: a szocialista mozgalom akkor legálisan hozzáférhető műveit. Marx, Engels, Kautsky, Bebel munkái. Ő is, akár Ladvánsszky, képzett marxista volt, emlékezik vissza id. Komocsin Mihály. Azok közé tartozott, akit sanyarú sorsa vitt, eleinte ösztönösen, a mozgalomba, de aztán, tanulva és tanítva, tudatos harcossá lett a szocializmus eszméinek. Egyike azoknak, akik sokat tettek a szegedi munkásság harcának végső győzelméért.

A szovjetek bolsevizálódása

32 Lenin utolsó külföldi illegális tartózkodási helye Finnországban, főleg Helsinkiben volt. A razivi kunyhótól mocsarakon, réteken, erdőkön vezetett az út, hol gyalogosan, vagy szekéren, vagy fűtőként a pöfögő gőzmozdonyon, míg elérték a biztos illegális tartózkodási helyet. Lenin és a Központi Bizottság között az összekötő Rahja, finn munkás bolsevik volt, s a konspirációra jellemző, hogy még a Központi Bizottság tagjai sem ismerték pontosan Lenin tartózkodási helyét. A juncker és hadapród kopók elől Helsinkiben Rovio finn baloldali szocialdemokrata munkás otthona nyújtott biztos menedéket. Lenint utolsó illegálisában rendszeresen felkereste a párt összekötője, aki őt részletesen tájékoztatta.

Kifogyhatatlan energiával dolgozott Lenin. Két hónap alatt (augusztus, szeptember) kötetnyi klasszikus munkái mellett behatóan elemezte a Kornyilov-lázadás kapcsolatát kialakult politikai helyzetet. Lenin hangsúlyozta: „Mi harcolunk Kornyilov ellen, mint Kerenszkij hadserege, de mi egy percre sem támogatjuk az utóbbit, hanem leleplezzük őt... Helytelen azt gondolni, hogy a proletárhatalom kivételével messzebb vagyunk. Mi annak megvalósításához nagyon is közel jutottunk”. Lenin felhívta a párt figyelmét arra, hogy a Kerenszkij-kormányt megdönteni azonnal nem kell, hanem a Kornyilovisták ellen harcoló népet fel kell világosítani Kerenszkijek ingatagságáról. A válságos napokban, s a forradalmi erők elsőpró győzelme után Lenin lehetségesnek tartotta a szovjet hatalom megvalósítását békés úton. Gyakorlati kivitelezését úgy gondolta, hogy a minden hatalmat a szovjeteknek jelszó alapján kompromisszumra lehet lépni a mensevikkkel, ezekkel. Egyben világosan látta, hogy ennek a valószínűsége nagyon csekély, mégis a Kornyilovistákkal és támogatóikkal való nyílt leszámolás megsokszorozta a forradalmi erők határozottságát. Az egész ország forrongott, s csak egyetlen alternatíva lehetséges, a gyors, határozott forradalmi politika. Lenin szükségesnek tartotta a kínálózó lehetőség kiaknázását, hangsúlyozva a kompromisszum fontosságát. Amennyiben a szovjetek átveszik a hatalmat, a mensevik—eszer vezetőknél le kell mondaniuk a kadeppárttal, azaz a burzsoáziával folytatott kitalációs politikáról. Szeptember 3-án (16) a KB-hoz írott levelében azonban Lenin már idősebbé válnak tartja korábbi néhány napos javaslatát, mivel a politikai események szédületes gyorsasággal alakultak.

A Bolsevik Párt Központi Bizottsága augusztus 30—31-én ülést tartott. Az elfogadott határozat, mely egyben kiáltvány is volt, a hatalomról szólt. A határozat megállapította, hogy a kialakult helyzetből egyetlen kiút a proletáriátus és parasztság képviselőiből alakult kormány forradalmi politikája lehet. A kormány feladata: a demokratikus köztársaság kikiáltása, a nagybirtokrendszer megszüntetése, a föld átadása a paraszti bizottságoknak, a termelés és elosztás munkásellenőrzésének országos méretű megvalósítása, azonnali békejavaslat. A határozat követelte a munkások és parasztszerek ellen irányuló megtorlások azonnali hatálytalanítását, a hadsereg demokratizálását, az ellenforradalmi tisztek eltávolítását, a nemzetek önrendelkezési jogának szankcionálását, a Duma, az államtanács azonnali felosztását.

E határozatot a bolsevikok elfogadásra beterveztették a Szovjetek Központi Végrehajtó Bizottságához. Itt az eszer—mensevik többség a javaslatot elvetette. Viszont a Petrográdi Szovjet (az ország legfontosabb szovjetje) szeptember 1-re virradó éjszaka (szept. 13) 279:115 arányban, a szovjetek történetében először a Bolsevik Párt javaslatát emelte határozattá. A fővárosi szovjet vezetése a bolsevikok kezébe került.

Szeptember 5-én (18) Moszkvában a munkás és katonasovjet ülésén 355:254 arányban itt is a hatalomról szóló bolsevik határozat emelkedett erőre. A kijevi szovjet szeptember 9-én tette magáévá a bolsevikok javaslatát. Az Izvesztyija szeptember 3-i közlése szerint több mint 120 szovjet ítélt el az eszerek—mensevikek megalkuvó politikáját.

A munkások és katonák kitörő lelkesedéssel fogadták a fővárosi szovjet forradalmi határozatát és bolsevik ellenőrségét. Kifejezték reményüket, hogy a főváros szovjetjét más városok is követik. Szeptembertől a szovjetek bolsevizálódása állandósult, s a jobboldali mensevik—eszer küldötték helyét a nép igazi megbízottai foglalják el.

A Lenin által már áprilisban meghirdetett Minden hatalmat a szovjeteknek! jelszó újra napirendre kerül, s a forradalmi tömegek — új hatalommal telítve — akaratait fejezi ki.